

Gojko Miljanić: „*Rukovođenje i komandovanje u oslobodilačkom ratu 1941—1945*“

Vojnoistorijski institut, Beograd, 1980.

Velik broj je istraživanja u svetu i u nas u kojima je predmet bilo rukovođenje i komandovanje oružanih snagama. O raznim aspektima te problematike postoji vrlo bogata literatura. No problem rukovođenja i komandovanja u našem NOR-u i socijalističkoj revoluciji nije bio u dovoljnoj meri naučno istražen i kompleksno obrađen. Taj nedostatak jugoslovenske historiografije u značajnoj meri je ublažen prošlogodišnjim izdanjem knjige pukovnika, profesora dr Gojka Miljanića »Rukovođenje i komandovanje u oslobodilačkom ratu 1941—1945.«

Delo je značajan doprinos izučavanju historiografije našeg NOR-a i socijalističke revolucije. Nastalo je na osnovi dugogodišnjeg autorovog naučnoistraživačkog rada, što mu osigurava visoku naučnu vrednost. To je interdisciplinarno delo u kom se obrađuju vojnički, istorijski, sociološki, ekonomski i međunarodnopravni aspekti našeg NOR-a, a poseban naglasak je na genezi rukovodećeg kadra u oslobodilačkom ratu.

Reč je o korisnom štivu za sve one koji se stručno bave istorijom našeg NOR-a i socijalističke revolucije, teorijom i praksom savremenog rukovođenja i komandovanja u ratu i izgradnjom našeg starešinskog kadra. Treba istaći značaj knjige i za dalji razvoj naše vojne andragoške teorije i prakse, kojoj je do sada nedostajalo jedno sistematski uobličeno istorijsko-komparativno delo o stvaranju, školovanju i usavršavanju starešinskog kadra u NOR-u i socijalističkoj revoluciji.

U konceptualizaciji i eksplikaciji problema rukovođenja i komandovanja, u četiri glavne knjige, autor je selektivno razotkrio problem i dileme i sa smislom za realnu granicu ukazao na značaj

marksističkog pristupa Komunističke partije Jugoslavije i Josipa Broza Tita problemu izgradnje kadra za naš oslobodilački rat i socijalističku revoluciju.

U uvodnom delu je obrađeno etimološko-terminološko značenje pojmova rukovođenje i komandovanje u ratnim uslovima. U daljem tekstu, pišući o originalnosti našeg NOR-a, autor ističe da je Komunistička partija Jugoslavije sa drugom Titom na čelu »... prišla stvaranju oružanih snaga revolucije u veoma složenim uslovima, bez vojnih rukovodećih kadrova, bez štabova, bez pozadine i vlasti, bez tehničkih sredstava za rukovođenje« (str. 9). Razvijajući se na političkoj strategiji KPJ, rukovođenje i komandovanje u oslobodilačkom ratu od 1941. do 1945. godine bilo je zasnovano na »jedinstvu političkih pogleda i metoda oružane borbe, u jedinstvu misli i akcije, teorije i prakse« (str. 14).

U prvoj glavi knjige, pod naslovom »Rukovođenje i komandovanje u procesu stvaranja oružanih snaga NOP«, iscrpno je prikazano rukovođenje i komandovanje od početka oružanog ustanka do stvaranja Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije. Na osnovu bogate arhivske građe, analitičkom metodom, kompleksno je prikazano hronološko-istorijsko rađanje i nastajanje rukovodećeg kadra našeg NOR-a i socijalističke revolucije. Autor dalje govori o ulozi i radu KPJ u pripremanju kadra i naroda za odbranu zemlje od fašističke opasnosti i u pripremanju oružanog ustanka 1941, mestu i ulozi Centralnog komiteta KPJ i Glavnog štaba NOVJ u rešavanju strategijskih pitanja oružanog ustanka, uspostavljanju najviših nacionalnih i pokrajinskih štabova, ulozi delegata Vrhovnog štaba i CK KPJ u sistemu rukovođenja u narodnooslobodilačkoj borbi i o principu jedinstva u rukovođenju NOB-om.

Vrlo je uspešno obrađena i uloga političkih komesara u sistemu rukovođenja u NOB-u, čijom je funkcijom praktično »... uvedeno dvostarešinstvo u rukovođenju« (str. 61). Suptilnom analizom autor je dokazao objektivnu nužnost, opravdanost i funkcionalnost dvostarešinstva u rukovođenju našom borbom. Istakavši ulogu političkih komesara, pisac zaključuje da su oni »... doprineli da se rad komandi i jedinica odvija u duhu usvojene linije KPJ, posebno po pitanju jačanja rada partijske organizacije, učvršćivanja moralno-političkog stanja u jedinicama, vaspitanja boraca i starešina« (str. 64). U tom poglavlju je reč i o značaju vojno-političkog savetovanja u Stolicama sa stanovišta rukovođenja, o radu Vrhovnog štaba u prvoj etapi razvoja narodnooslobodilačke borbe, o organizacionim sekretarijatima za neoslobođene krajeve, o radu glavnih štabova NOPOJ u prvoj etapi rata, o operativnim zonama i operativnim šta-

bovima u Hrvatskoj, Sloveniji i Bosni i Hercegovini, te o vojnopozadinskim komandama u strukturi rukovođenja.

Drugi deo knjige, pod nazivom »Evolucija rukovođenja i komandovanja u periodu ostvarivanja prekretenice u NOB«, obuhvata vreme od stvaranja Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije do sredine 1944. godine. Tu pisac govori o merama vojno-političkog rukovodstva za razvoj narodnooslobodilačke borbe u 1942. godini, stvaranju Narodnooslobodilačke vojske i organizaciji njenog rukovođenja, organizaciji i radu Vrhovnog štaba u razdoblju 1943—1944, organizaciji i radu glavnih štabova i štabova korpusa i divizija, funkciji i mestu zonskih štabova i vojnopozadinske komande u istočnim oblastima Jugoslavije, o ulozi i zadacima privremenih operativnih štabova.

Izdvojeno prikazujući rukovođenje mornaricom Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije i istakavši da »...nije bilo lako odmah pronaći najbolje rešenje, ne robujući pri tome nikakvom šablonu, već polazeći od konkretne situacije i datih uslova« (str. 140), autor još jednom dokazuje originalnost u stvaranju rukovodećeg kadra našeg NOR-a i revolucije.

U daljem tekstu su prikazani uloga partijskih organizacija u radu štabova i rukovođenju i savetovanja kao oblik rukovođenja u NOR-u. Značaj i funkcionisanje veza i izdavačke delatnosti obrađeni su u zasebnoj celini. Ilustrativni su podaci da je u četvorogodišnjem razdoblju bilo »... 4.339 vojnih ili blizu deset hiljada svih izdanja listova, časopisa, brošura i knjiga, 1.264 izdavača, 154 štamparije i 66 tehnika« (str. 163). Zaključujući tu celinu analizom ratnih iskustava o funkcionisanju veza, pisac ističe da »...primena raznovrsnih sredstava i snalažljivost u izboru oblika i metoda, pri čemu je improvizacija igrala važnu ulogu, ukazuju na široke mogućnosti održavanja veza u uslovima opštenarodnog rata, što je kao iskustvo od velikog značaja i za savremene uslove« (str. 163).

Treće poglavlje ove knjige nosi naziv »Rukovođenje u završnom periodu rata«. U njemu se govori o reorganizaciji rukovođenja i komandovanja krajem 1944. godine, koja je bila posledica stvaranja krupnih operativno-strategijskih jedinica i zadataka konačnog oslobađanja zemlje. Između ostalog je reč o organizaciji vazduhoplovstva NOVJ i rukovođenju njime i o rukovođenju Jugoslovenskom armijom u završnoj ofanzivi 1945. To se poglavlje završava analizom usklađivanja operacija Jugoslovenske armije i savezničkih armija, u kojoj autor kaže da je već tada Josip Broz Tito »...odlučno ukazao da saradnja sa savezničkim komandama i vladama može biti zasnovana samo na potpuno ravnopravnim odnosima, na bazi savezništva ratu-

jućih strana, ne dozvoljavajući bilo kakva mešanja u rukovođenje operacijama, jedinicama... To su principi na kojima je organizovano sadejstvo i građena spoljna politika nove Jugoslavije, principi ne-mešanja u interese drugih zemalja, principi koegzistencije i savezništva na ravnopravnim osnovama« (str. 199).

U četvrtoj glavi pod nazivom »Izgradnja rukovodećih kadrova u NOR-u«, prikazani su stvaranje, školovanje, raspoređivanje i usavršavanje rukovodećeg kadra u narodnooslobodilačkom ratu. Na njenom početku skreće se pažnja na orijentaciju KPJ »... na sopstvene snage, kako bi iz naroda poteklo sve ono što je najvrednije, što je u stanju da u oružanoj borbi razvije svoje stvaralačke sposobnosti« (str. 201). Na tome je insistirao i Tito upozoravajući da neki »... rukovodeći drugovi stalno jadikuju da nema ljudi...«, jer »... ne vide sve one mnogobrojne nove snage koje svakodnevno dolaze u Partiju, ili bi trebalo do dođu, jer su već prekaljeni u svakodnevnim borbama, a naročito u ovoj dosadašnjoj oružanoj borbi, u kojoj pokazuju visoku klasnu svijest, disciplinu i odanost stvari radničke klase« (str. 202). U daljem tekstu je sintetizovani prikaz idejno-političke osnove izgrađivanja kadra, njegovog pripremanja, raspoređivanja, stalne brige o kadru, i mera koje je preduzimala KPJ radi sprečavanja birokratizovanja kadra i rukovođenja.

Preostali deo knjige je posvećen hronološkoj obradi sistema školovanja rukovodećeg kadra. U njemu autor piše o početnim oblicima obuke starešina, partizanskim oficirskim školama u Hrvatskoj i Sloveniji, Vojnoj školi Vrhovnog štaba NOV i POJ i o ostalim vojnim školama i tečajevima, te o školovanju političkog kadra u Narodnooslobodilačkoj vojsci Jugoslavije.

Autor knjige »Rukovođenje i komandovanje u oslobodilačkom ratu 1941—1945« je svestrano i argumentovano prikazao originalan i stvaralački pristup Komunističke partije Jugoslavije i Josipa Broza Tita stvaranju kadra u oslobodilačkom ratu i socijalističkoj revoluciji. Pojava tog dela, osim toga što je to doprinos istoriografiji NOR-a, od značaja je i za vojnu nauku i nauku uopšte, i podstiče na dalje naučnoistraživačko stvaranje radi rasvetljavanja i drugih nedovoljno izučenih tema o našem narodnooslobodilačkom ratu.

Kapetan I klase
mr BRANKO BOŠNJAK